

”לעני ולגר תעזוב אותם” – חובת החברה לנוזקים

נפלה סלע [=מטבע] מידו, ומצאה עני, ונתפרנס בה, הרי הוא מתברך עליה. (רש"י, דברים כד, יט)

מה אתם צוים כשאתם מאבדים מטבע?

וּבְקִצְרְכֶם אֶת קִצִיר אֲרֻצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֶךְ לַקְצֹר וְלִקְט קִצִירְךָ לֹא תִלְקֹט : וְכִרְמֶךָ לֹא תִעֲלֹל וּפְרִט פְּרִמְךָ לֹא תִלְקֹט : לְעֵנִי וְלַגֵּר תִּעְזֹב אֹתָם אֲנִי הִי אֱלֹהֵיכֶם :
(ויקרא יט, ט-י)
כִּי תִקְצֹר קִצִירְךָ בְּשֶׂדֶךְ וְשִׁכַחְתָּ עֹמֵר בְּשֶׂדֶךָ לֹא תָשׁוּב לְקַחְתּוֹ לַגֵּר לִיתּוֹם וְלֹאֲלֻמְנָה יִהְיֶה לְמַעַן יִבְרַכְךָ הִי אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל מַעֲשֶׂה יְדֶיךָ :
(דברים כד, יט)

רש"י: לא תכלה פאת שדך – שיניח פאה בסוף שדהו.
ולקט קצירך – שיבולים הנושרים בשעת קצירה אחת או שתיים, אבל שלוש אינן לקט
ושכחת עומר – ולא גדיש. מכאן אמרו עומר שיש בו סאתים ושכחו, אינו שיכחה.

נראה שקיום המצווה מסתכם בדברים שצוים. אט כן, מה ככל זאת מבטיחה המצווה הזו?

לקט בתל אביב, זכות הקבצן לפי ההלכה

האישה זקנה וענייה, ובימים אלה גדלה מצוקתה.
רגילה הייתה ללקט משתי חנויות, סמוכות זו לזו, ירקות ופירות ודברי מאפה. לא קיבצה – ליקטה: בעלי החנויות, בעלי לב, היו מניחים במדפים הנמוכים, לקראת שעת הסגירה והאישה הייתה מלקטת מה שהניחו שם: גבינות, לחם, פלפלים. מלקטת לסל, אך משתהה, ממשמשת ובודקת כאילו היא קונה מהשורה. והרוב לא הבחינו שליקטה, ונשמרו כבודה הפנימי והחיצוני.
והנה החנויות נסגרו, ובמקומן - מרכול מודרני. אומנם בעלי החנויות גילו לבעל המרכול על הנוהג שהיה בינם לבין האישה המלקטת, אך לא העלו בדעתם לעשות זאת תנאי מתנאי המכירה, וראשו של בעל המרכול בכינון עסקו החדש, ולאישה נסתם מקור לחמה זה. ... פנתה אלי משום שאני בן שכונתה, הייתה מעוניינת שאדבר עם בעל המרכול... ורק רצתה לדעת את זכויותיה על פי דין... ידעתי מה הדין, ולא ידעתי... כי לא רציתי לצער אותה על המקום. פניה בקרקע, שהיא מתביישת, וגווה זקוף, שכבודה עדיין איתה... בעל המרכול פטור... על פי דין... כי אין דין חנות עסקית כדין שדה חקלאי, שבעליו מצווים על לקט ופאה ועניים. מה נעשה? אולי נדבר עם בעל המרכול, נדבר לקראת ראש השנה, שהלב נפתח אז. (אדם ברוך, שישי)

מה ככל זאת מה מבטיחה מצוות לקט? איזו זכות היא שוארת לצוני?

מגילת רות – תקציר הפרקים הקודמים

נעמי, אלימלך ושני בניהם, בני משפחה עשירה, יורדים מהארץ כששורר בה רעב. הבנים מתחתנים עם מואביות. האב והבנים מתים, כל הרכוש אובד. רות חוזרת לארץ חסרת כול. מצטרפת אליה כלתה, רות המואבייה. רות הולכת ללקט שיבולים אחר הקוצרים. היא מגיעה לשדהו של בועז, קרוב משפחתו של אלימלך, ופוגשת את בועז.

ויאמר בעז אל רות הלוא שמעת בתי אל תלכי ללקט בשדה אחר וגם לא תעבורי מזה וכה תדבקין עם נערת: עיניך בשדה אשר יקצרון והלקת אחריהן הלוא צויתי את הנערים לבלתי נגעך וצמת והלקת אל הכלים ושתית מאשר ישאבון הנערים... ויאמר לה בעז לעת האכל גשי הלם ואכלת מן הלחם וטבלת פתך בחמץ ותשב מצד הקצרים ויצבט לה קלי ותאכל ותשבע ותתר: ותקם ללקט ויצו בעז את נערו לאמר גם בין העמרים תלקט ולא תכלימוה: וגם של תשלו לה מן הצבתים ועזבתם ולקטה ולא תגערו בה: ותלקט בשדה עד הערב ותחבט את אשר לקטה ויהי כאיפה שערים:

(מגילת רות ב, ח-ט)

למרות זכות הצני לשהות בשדה בימון הקציר כדי ללקט, מה צפוי לאלקטת "בלי פרוטקציה"?

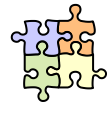
מעשה באישה אחת שהיתה יושבת בשכונת של בעל השדה ויצאו שני בניה ללקט ולא הניחו בעל השדה. אימן היתה אומרת מתי יבואו בני מן השדה שמא אמצא בידם כלום לאכול והם היו אומרים מתי נלך אל אימנו שמא נמצא בידה כלום לאכול. היא לא מצאה בידם כלום והם לא מצאו בידה כלום לאכול והניחו ראשיהם בין ברכי אימם ומתו שלושתן ביום אחד.

(מסכת אבות דרבי נתן, נוסחה א, פרק לח)

מה קורה כשזכות הצני מופרת? למה קל להפסיד את זכויותיו?

לפניכם כותרות המצביעות על אוכלוסיות חלשות. בחרו קבוצה אחת ונסו להציע עבודה "לקט", פאה ושכחה" עדכניים. עשו זאת באופן שיקנה להם זכויות קניין על ההטבה שהם מקבלים, כך שלא יבוישו או יינזפו או שזכותם לא תופר בשרירות לב.

ילדים של חד-הוריות	מובטלים	גרושות	יתומים	זקנים	אמהות חד-הוריות
מי שמרוויח פחות משכר ממינימום	מחוסרי כושר עבודה	ילדים בסיכון	נכים	מהגרי עבודה	אלמנות

מה קורה כשזכות הצני מופרת? מה חלקנו בהפסיד זכויותיו?

רש"י – רבי שלמה יצחקי (1105-1040) – נולד בטרוואה שבצרפת. מגדולי מפרשי המקרא והתלמוד, פוסק הלכה ובלשון. נפטר בצרפת.

